

RTU studiju kurss "Agrīnās attīstības logopēdija un orofaringeālās funkcijas traucējumi"

0L000 Liepājas akadēmija

Vispārējā informācija

Kods	LA1374
Nosaukums	Agrīnās attīstības logopēdija un orofaringeālās funkcijas traucējumi
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles
Atbildīgais mācītspēks	Gundega Tomele - Doktors, Docents
Mācītspēks	Zane Tumševica - Pasniedzējs
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 6.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV
Anotācija	Kursā ietverta zināšanu apguve par bērna valodas un runas attīstību ontogēnēzē no dzimšanas līdz trīs gadu vecumam, t. i. agrīnajā vecumā. Par faktoriem, kas nosaka labvēlīgu valodas un runas attīstību, kā arī riska faktoriem, kas izraisa runas un valodas attīstības traucējumus. Valodas attīstības traucējumu veidiem agrīnajā vecumā. Darba paņēmieni apguve valodas attīstības traucējumu diagnostikai agrīnajā vecumā un korekcijas, kompensācijas metožu un paņēmieni apguve kā arī pielietojuma izvēle. Kurss iepazīstina studentus ar bērnu normāla zīšanas, košļāšanas, rīšanas akta fizioloģiju un rīšanas traucējumiem. Teorētiski un praktiski sagatavo logopēda darbam ar bērnu, kuram ir runas, valodas un/vai zīšanas, košļāšanas/rīšanas traucējumi.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Studiju kursa mērķis: Izprast valodas un runas agrīnās attīstības likumsakarības saistībā ar bērna vispārējo attīstību 1.–3. dzīves gadā. Izprast orofaringeālo funkciju nozīmi, to ietekmi uz ēšanu, runas veidošanu un optimālu bērna attīstību. Studiju kursa uzdevumi: 1. Iepazīties ar valodas un runas, orofaringeālās funkcijas traucējumiem bērna 1.–3. dzīves gadā, riska faktoriem, kas to ietekmē. 2. Apgūt valodas, runas agrīnās attīstības traucējumu, orofaringeālo funkciju (zīšanas, košļāšanas, rīšanas) traucējumu diagnostikas, preventīvā darba un korekcijas darba metodes bērna 1.–3. dzīves gadā.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	1. Valodas attīstības novērtējums agrīnajā vecumā. Veikt divu agrīnā vecuma bērnu valodas un runas attīstības novērtējumu. • Veikt komunikācijas/valodas/runas izvērtēšanu agrīna vecuma bērniem. • Izstrādāt preventijas vai korekcijas ieteikumus. • Izpētes gadījumu analīze un prezentācijas sagatavošana. 2. Ēšanas traucējumu preventīvie pasākumi. • Spēt apstrādāt pieejamo informāciju par tēmu, sintezēt ar esošajām zināšanām. • Formulēt domu, veidot izklāstu par tēmu un prezentēt to, atklājot izpratni par agrīnu oromotoru traucējumu profilaksi. Referāts vai prezentācija par izvēlēto tēmu.

Literatūra	Obligātā / Obligatory: 1. Atkinson, M., & McHanwell, S. (2010). Basic Medical Science for Speech and Language Therapy Students. London: Whurr. 2. Flēminga, I. (1999). Zīdaiņa attīstība un attīstības traucējumi. Rīga: Zvaigzne ABC. 3. Helbrige, T., & Hermanis fon Vimfens, I. (2000). Pirmās 365 dienas bērna dzīvē. Rīga: Elpa. 4. Hoff, E. (2001). Language Development. Belmont: Wadsworth/Thomson Learning. 5. Irbe, A., Lindenberga, S., Tumševica, Z., & Odziņa, I. (2024). Bērns runāt mācās ģimenē. Ceturtais papildināts izdevums. Rīga: RaKa. 6. Kent, R. D. (2023). Handbook on Children's Speech: Development, Disorders, and Variations. Plural Publishing. 7. Raščevska, M. (red). (2024). Psiholoģiskās novērtēšanas skrīninga instrumentu komplekta izstrāde bērnu agrīnās attīstības risku atpazīšanai. 1. sējums. Skrīninga konstruktīvo teorētiskais pamatojums un attīstības veicināšanas intervencu pieejamība. Kolektīva monogrāfija. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 8. Tellis, G. M., & Manasco, M. H. (2023). Fundamentals of Anatomy and Physiology of Speech, Language, and Hearing, Plural Publishing Inc. 9. Wilson, J. J. (2023). Case Studies in Pediatric Dysphagia. Plural Publishing Inc. 10. Zehnhoff-Dinnesen, A., Schindler, A., & Zorowka, P. G. (2025). Phoniatrics III. Springer. Papildu / Additional: 1. Adamsa, I., Struka, I., & Tilmane-Karusa, V. (2000). Miofunkcionālie vingrinājumi pareizas runas veidošanai. Rīga: Rasa ABC. 2. Arvedson, J. C., Brodsky, L., & Lefton-Greif, M. A. (2020). Pediatric Swallowing and Feeding: Assessment and Management. Third Edition 3. Bahr, D. (2018). Feed your baby and toddler right. Arlington: Future Horizons. 4. Baxter, R., Musso, M., Hughes, L., Lahey, L., Fabbie, P., Lovvorn, M., & Emanuel, M. (2018). Tongue-tied: how a tiny string under the tongue impacts nursing, feeding, speech, and more. Pelham AL. 5. Bāra, A. (2016). Runā ar mani, māmiņ. Rīga: Zvaigzne ABC. 6. Cichero, J., & Murdoch, B. (2006). Dysphagia: Foundation, Theory and Practice. Chichester: John Wiley & Sons. 7. Geske, R. (2005). Bērna bioloģiskā attīstība. Rīga: RaKa. 8. Rosenfeld-Johnson, S. (2005) Assessment and Treatment of the Jaw: Putting It All Together - Sensory, Feeding and Speech. US: TalkTools. 9. Rūķe-Draviņa, V. (1992). No pieciem mēnešiem līdz pieciem gadiem. Rīga: Zvaigzne. 10. Šēnveilers, R., & Ptoks, M. (2001). Foniatrija un pedagoģiskā audioloģija. Rīga: Rasa ABC. 11. Trinīte, B. (2013). Orofaringeālā disfāģija. Epidemioloģija, diagnostika, kompensācijas un rehabilitācijas iespējas. Latvijas Ārsts, 12, 40-44. 12. Vigotskis, L. (2002). Domāšana un runa. Rīga: EVE. Citi informācijas avoti / Other sources of information: 1. Vadlīnijas bērnu agrīnai funkcionēšanas novērtēšanai. (2011). Pieejams http://www.vmnvd.gov.lv/lv/aktualitates 2. www.asha.org 3. www.dysphagiaresearch.org 4. Zinātniskajās datu bāzēs (EBSCO, Web of Science, SAGE Journal, Cambridge Journals Online, Science Direct, SCOPUS, Britannica Online u. c.) pieejamās publikācijas kursa tēmu ietvaros.
Nepieciešamās priekšzināšanas	Zināšanas par bērna attīstību un tās iespējamiem traucējumiem, pamatzināšanas par runas veidošanā iesaistīto struktūru anatomiju un fizioloģiju. Zināšanas saskarsmes un vecumposmu psiholoģijā. Priekšstati par logopēda darbu un pienākumiem. Neiroloģija un psihiatrija I Bērna attīstības fizioloģija un slimības Cilvēka anatomija un fizioloģija Runas un dzirdes orgānu anatomija, fizioloģija un patoloģija Ievads logopēdijā un logopēdijas vēsture Psiholoģija skolotājiem

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienes studijas		Nepilna laika neklātienes studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
1. temats. Ievadkurss agrīnās attīstības logopēdijā 1. lekcija Agrīnās attīstības logopēdija kā viena no logopēdijas un speciālās pedagoģijas nozarēm, tās mērķi, uzdevumi. Agrīnās attīstības logopēdijas saistība ar citām zinātņu nozarēm. 2. lekcija Agrīnās attīstības logopēda darbība un kompetence, darba ētika. Agrīnās attīstības logopēda darba organizācija, kabineta inventārs un mācību līdzekļi. Logopēdiskā darba dokumentācija. Praktiskais darbs: Izpētīt logopēda kompetences un pienākumus.	4	8	2	10
2. temats. Valodas un orofaringeālās funkcijas agrīnā attīstībā 3., 4., 5. lekcija: Zīdaiņa un mazbērna valodas un runas attīstība ontogēnēzē. 6., 7., 8. lekcija: Zīšanas, košļāšanas un rīšanas mehānisma anatomija un fizioloģija. Praktiskais darbs: Video piemēru analīze. (zīšana/rīšana)	12	20	6	26
3. temats. Valodas agrīnās attīstības traucējumi. Prevencija 9., 10. lekcija: Valodas un runas agrīnās attīstības traucējumu veidi, riska faktori, to iedarbība, sekas. 11., 12. lekcija: Valodu un runu stimulējoša vide Praktiskais darbs: Valodu un runu stimulējoša vide. Modelēšana.	8	16	4	20

4. temats. Oromotorās funkcijas traucējumi, to novērtēšana agrīnā vecumā 13., 14. lekcija: Zīšanas – rīšanas traucējumi zīdaiņiem. Košļāšanas un rīšanas traucējumi bērniem. 15., 16. lekcija: Zīšanas, košļāšanas, rīšanas akta logopēdiskais novērtējums bērnu vecumā. Zīšanas novērtējuma protokols. EFS, NOT-S. Praktiskais darbs: Videopiemēru analīze.	8	16	4	20
5. temats. Valodas attīstības diagnostikas metodes 1.–3. dzīves gadā 17., 18., 19. lekcija: Valodas attīstības pārbaudes shēma, diagnostikas metodes 1.–3. dzīves gadā. Valodas kartes; MFAD valodas pārbaude; palīgmetodes. Praktiskais darbs: seminārs par praktiski veiktajām pārbaudēm, slēdziena noteikšana.	6	12	4	14
6. temats. Sensorās integrācijas traucējumi logopēda darba kontekstā 20. lekcija Sensori runas, valodas un ēšanas traucējumi.	2	2	2	2
7. temats. Valodas agrīnās attīstības traucējumu korekcijas un kompensācijas metodes un darba paņēmieni 21. lekcija: Valodas agrīnās attīstības traucējumu korekcijas darbs dažādos vecumposmos (1–3 mēn., 4–6 mēn., 9–12 mēn., 12–18 mēn., 18–24 mēn., 24–36 mēn.). 22., 23., 24., 25. lekcija • Pozas izvēle. • Runas redzes attīstīšana. • Runas dzirdes attīstīšana. • Emociju atpazīšana. • Balss reakciju stimulēšana. • Elpošanas vingrinājumi. • Taktilo sajūtu attīstīšana. Tveršanas funkcijas attīstīšana. • Orofaciālās muskulatūras stimulācija. • Alternatīvās komunikācijas lietošana. • Bērncentrēta korekcijas plāna veidošana. Praktiskais darbs: Korekcijas paņēmieni praktisks lietojums.	10	10	4	16
8. temats. Zīšanas, košļāšanas un rīšanas traucējumu novēršana bērniem 26., 27., 28., 29., 30. lekcija • Pozicionēšana. • Sensibilizācija. • Orofaciāla stimulācija, masāžas. • Košanas, košļāšanas, rīšanas vingrinājumi. • Adaptīvās tehnikas. Praktiskais darbs. Piemēru analīze, korekcijas paņēmieni izvēle.	10	12	4	18
9. temats. Priekšlaikus dzimuši bērni 31. lekcija. Valodas un runas attīstības īpatnības priekšlaikus dzimušiem bērniem. 32. lekcija. Zīšanas, rīšanas, elpošanas attīstība, traucējumu prevencija priekšlaikus dzimušiem bērniem.	4	8	2	10
Kopā:	64	104	32	136

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
ZINĀŠANAS: 1. Pārzina runas un valodas agrīnās attīstības likumsakarības saistībā ar bērna vispārējo attīstību. 2. Ir zināšanas par valodas un runas traucējumiem, to riska faktoriem; runas un valodas attīstības traucējumu profilaksi un korekcijas darba metodēm bērna 1.–3. dzīves gadā. 3. Ir izpratne par zīšanas-rīšanas mehānisma anatomiju un fizioloģiju. 4. Ir zināšanas par zīšanas-rīšanas traucējumiem zīdaiņiem, košļāšanas/rīšanas traucējumiem bērniem, zīšanas/košļāšanas/rīšanas traucējumu korekciju, adaptīvām tehnoloģijām.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā, summējot pozitīvos vērtējumus un vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Pārbaudes darbs: Valodas attīstības novērtējums agrīnajā vecumā. patstāvīgā darba rezultātu prezentācija). Pārbaudes darbs: Ēšanas, košļāšanas traucējumu preventīvie pasākumi. (prezentācija). Eksāmens: teorētiskās zināšanas.
PRASMES: 1. Prot aizpildīt valodas novērtēšanas kartes, orofaringeālās funkcijas protokolus. 2. Nosaka runas un valodas attīstības līmeni. 3. Prot izdarīt slēdzienu, izvēlēties un lietot atbilstošas logopēda darba tehnoloģijas valodas un runas korekcijā. 4. Prot veikt orofaringeālo funkciju novērtēšanu un slēdziena izdarīšanu. 5. Māk izmantot adaptīvās tehnoloģijas orofaringeālu funkciju traucējumu novēršanā.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā, summējot pozitīvos vērtējumus un vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Pārbaudes darbs: Valodas attīstības novērtējums agrīnajā vecumā. patstāvīgā darba rezultātu prezentācija). Pārbaudes darbs: Ēšanas, košļāšanas traucējumu preventīvie pasākumi. (prezentācija). Eksāmens: teorētiskās zināšanas.

KOMPETENCE: 1. Zina valodas un runas attīstības, orofaringeālās funkcijas attīstības, to traucējumu novērtēšanu. 2. Izmanto izpētes rezultātus, lai izdarītu slēdzienu, noteiktu korekcijas mērķus, izvēlētos piemērotas korekcijas metodes, izstrādātu ieteikumus. 3. Spēj noteikt citu speciālistu konsultācijas nepieciešamību, nosūtot klientu pie tiem laicīgi; spēj integrēt novērtēšanas laikā iegūto informāciju ar citiem saistītiem datiem.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā, summējot pozitīvos vērtējumus un vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Pārbaudes darbs: Valodas attīstības novērtējums agrīnajā vecumā. patstāvīgā darba rezultātu prezentācija). Pārbaudes darbs: Ēšanas, košļāšanas traucējumu preventīvie pasākumi. (prezentācija). Eksāmens: teorētiskās zināšanas.
---	--

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
Valodas attīstības novērtēšana	30
Ēšanas traucējumu preventīvie pasākumi	20
Eksāmens	50
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs
1.	6.0	32.0	32.0	0.0		*	